

## Monografiji na pot: besede urednikov

»Na nebu ni poti, v sebi išči pot ...«

(Siddhartha Gavtama Buddha, *Dhammapada*, 18.20–21)

V monografiji *V iskanju Buddhe: sprehodi po krajinah budistične filozofije* svoje raziskovalne izsledke iz srečevanj s tremi temeljnimi vejami budizma, namreč *theravāda*, *mahāyāna* in *vajrayāna*, ter njihovimi raznovrstnimi tokovi predstavijo nekateri raziskovalci in raziskovalke z Oddelka za filozofijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, ki v svoja primarna raziskovalna področja vključujejo tudi premisleke o budistični filozofiji. Prispevki se dotikajo raznovrstnih tematik, vsi pa z različnih perspektiv nagovarjajo tisto, kar predstavlja samo jedro budistične nauka in odgovarja na preprosto in hkrati zagonetno vprašanje – kje je Buddha? Buddha namreč ni v presežnih, daljnih in nedosegljivih krajinah, ampak v nas, in sicer v vselej prisotni zmožnosti, da premostimo lastne notranje prepreke in si utremo pot v svobodno bivanje, za kar pa smo vselej odgovorni le mi sami. Vsa semena preteklih dejanj in prihodnjih možnosti so v nas in le naša lastna kultivacija lahko pripelje do vzklitja njihovega polnega potenciala. Premagovanje notranjih tegob vodi v premagovanje zunanjih omejitev, obrat k sebi pa ne pomeni brezbržnega individualizma, ampak ravno nasprotno – budistična kultivacija namreč vodi do eliminacije zgolj vase zaverovanega ega in s tem do egalitarne drže ter spoštovanja življenja v vseh pojavnih oblikah. Življenje je tako uzrto skozi drugačen pogled, a še vedno je to pogled znotraj življenja; ne gre za iskanje drugega življenja, ne za pobeg od njega. Torej odgovor na vprašanje, kje najdemo Buddho, ko tako vztrajno pogledujemo za njim, je zgolj eden – v sebi. In ko ga bomo odkrili v sebi, ga bomo hkrati prepoznali tudi v vsem živečem. Buddhov nauk je tako še posebej v današnjem bolečem in negotovem času, ko se svet sooča z globokimi krizami in do skrajnosti načetimi temelji humanosti, še kako relevanten. Ponudi nam lahko pomembno možnost za privzetje drugačnih pogledov na temeljne probleme človeštva, vpelje raznovrstnost novih etičnih ter soterioloških (z)možnosti in konec koncev nastavi ogledalo za lažjo in globljo refleksijo vsega nekritično ustaljenega in zaustavljenega v našem mišljenju, občutenju in delovanju.

Prvi sklop prispevkov pospremi članek Andreja Uleta, ki predstavi nekatere segmente pojmovanja (ne)-sebstva v zgodnjem indijskem budizmu *theravāda*, ob tem pa oriše tudi proces spoznavanja, ki vodi do višjih duhovnih uvidov ter s tem do preseganja navezanosti in trpljenja. Sam način usvajanja znanja pa ne temelji zgolj

na teoretičnih osnovah Buddhovega nauka, ampak je ključen tudi preizkus le-tega v praksi, tj. prek izvajanja meditacijskih tehnik, ki vodijo do nepojmovnega uvida v naravo človeka in stvarnosti. Negovanje izkustvenih vidikov budistične filozofije namreč razpira možnost drugačnega osmišljanja bivanja, pri čemer budizem še danes nagovarja eksistencialne stiske človeka, zlasti pa ponuja strategije njihovega premoščanja. Raznim kontemplativnim in meditacijskim tehnikam se je mogoče celovito posvečati v samotni, o čemer razpravlja prispevek Nine Petek in Jana Ciglenceškega, ki oriše raznolika pojmovanja samotnega bivanja, kot so bila predstavljena v budizmu *theravāda*. V zgodnjem budizmu so imele med meditacijskimi tehnikami še zlasti pomembno vlogo tiste, ki so bile povezane s premoščanjem strahu pred smrtjo, le-te pa v naslednjem prispevku predstavi Nina Petek. Sebastijan Pešec nadalje razpravlja o raznolikih vidikih pojmovanja smrti v budizmu *vajrayāna*, med drugim tudi v navezavi na nekatere vplive indijskega budizma.

Prvemu sklopu sledita galerija fotografij, tj. drobnih utrinkov s poti po deželah budizma, in berilo, ki sestoji iz prevodov odlomkov nekaterih izvirnih besedil tradicije, ki poglobljajo tematike, predstavljene v prispevkih, hkrati pa bralko in bralca vzpodbujajo k dodatnim premislekom o obravnavanih vsebinah.

Zgodnji indijski budizem je vplival na nastanek številnih tokov budizma tudi izven meja Indije, kar nakaže že prispevek Sebastijana Pešca, ki zaključuje prvi sklop, medtem ko je drugi sklop posvečen razpravam s področja filozofije budizma *zen*, ki se je oblikoval na Japonskem, hkrati pa tudi recepciji budizma v kontekstu evropske filozofije in v okvirih obravnave sodobnejših odkritij, predvsem v kognitivni znanosti. Sklop se začne s člankom Boruta Ošlaja, ki predstavi poseben ustvarjalno umetniški način spoznanja zlasti na ozadju zenbudističnih in daoističnih izhodišč, pri čemer se posveča tudi primerjavi z nekaterimi evro-ameriškimi epistemološkimi vprašanji. Nadalje Marko Uršič razpravlja o pojmovanju narave v japonskem budizmu *zen*, kar pospremi s svojimi pretanjenimi osebnimi refleksijami, ki jih je začel snovati v času potovanja po Deželi vzhajajočega sonca. Franci Zore in Janko Lozar Mrevlje predstavita svoje poglobljene raziskave s področja recepcije budizma v evropski filozofiji, zlasti pri Heglu, Schopenhauerju in Nietzscheju. Monografija se zaključi s prispevkom Olge Markič, ki analizira nekatere vidike pojmovanja svobodne volje v budizmu v navezavi na vprašanje (in)determinizma in nekatere sodobne raziskave s področja kognitivne znanosti.

Monografijo posvečamo dr. Maji Milčinski, dolgoletni profesorici z Oddelka za filozofijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, ki je s svojim pionirskim delom na področju raziskovanja azijskih filozofij in religij v našem akademskem prostoru,

med drugim tudi na področju budizma, zasnovala trdne temelje za znanstveno proučevanje teh dragocenih tradicij. Filozofsko stroko je obogatila s številnimi študijami s področja kitajskih, japonskih, indijskih in tibetanskih filozofsko-religijskih tokov, hkrati pa tudi s prevodi nekaterih temeljnih besedil. Ob vsem tem pa je kleno utirala pot tistemu, kar bistveno dopolnjuje teoretične diskurze in je v sami srži azijskih duhovnih obzorij – namreč praznini in tišini, ki odstirata bistvo vsakršne filozofije in hkrati razpirata resnično živost slehernega trenutka.

Draga Maja, hvala za vse. ॐ

Urednika\*

---

\* Opomba urednikov glede zapisovanja sanskrtskih in palijskih filozofskih tērminov in imen: v člankih je besedišče iz sanskrta in palija zaradi lažjega branja podomačeno, pri čemer smo upoštevali normo, ki sta jo vzpostavila slovenska indologa dr. Luka Repanšek z Oddelka za primerjalno in splošno jezikoslovje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Vlasta Pacheiner Klander ter je dostopna v delu *Razgledi po staroindijski književnosti: prevodi in interpretacije* (ur. Vlasta Pacheiner Klander in Luka Repanšek. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2021). Ob vsaki prvi pojavitvi sanskrtskih in palijskih izrazov je ob podomačenem izrazu v oklepaju dopisan tudi izvorni izraz v skladu z znanstveno transliteracijo, tj. mednarodno abecedo za prečkovanje sanskrta (IAST, International Alphabet of Sanskrit Transliteration), ki velja tudi za jezik pali. Upoštevali smo torej zapisovanje izrazov v skladu s slovensko indološko stroko, razen pri članku Marka Uršiča (na željo avtorja in ob odobritvi urednikov).